

חכמתו העמוקה של שלמה המלך ע"ה: "מן הארז בלבנון ועד האזוב אשר בקיר"

היצר ללא עזר אלקי יתברך שמו. נמצא לפי זה כי הבעל גאווה שאין הקב"ה רוצה לדור עמו, אין לו עזר מאת ה' יתברך להתגבר על היצר ועל ידי זה הוא נכשל בכל העוונות. וזהו ששנינו בגמרא (סוטה ד:): "כל אדם שיש בו גסות הרוח כאילו עובד עבודת כוכבים". כי מחמת שאין לו עזר מהקב"ה הוא בא אפילו עד לידי עבירה החמורה של עבודה זרה.

וכבר העירו המפרשים כי רעיון נשגב זה כבר מבואר ב"שערי תשובה" לרבינו יונה (שער ראשון אות כז) אשר דיבר בגנות הגאווה: "והטעם, מלבד כי הגאווה גורמת חטאים, המדה עצמה חטאת, כמו שנאמר (משלי טז ה) תועבת ה' כל גבה לב, ובעל הגאווה נמסר ביד יצרו, כי אין עזר השם עמו אחרי אשר הוא תועבת השם".

הנה כי כן מבואר היטב מדוע בחר הקב"ה כבר במתן תורה, לרמז לנו על אהבתו הגדולה למדת ענוה, על ידי שנתן לנו את התורה על ידי משה רבינו העניו מכל אדם, זאת ועוד דוקא על הר סיני הנמוך מכל ההרים, כדי ללמדנו כי בלי מדת ענוה אין שום תועלת בקבלת התורה, כי אי אפשר לקיים מצוות התורה בלי עזר מהקב"ה שמשרה שכינתו על העניו.

התחלת התורה לקח נשגב במדת ענוה

ועתה בואו וראו מה שמצינו מרגלית יקרה, בענין מדת ענוה שהיא יסוד כל התורה וכל הבריאה, ממה שפתח הקב"ה את התורה בפסוק (בראשית א א): "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ". שנינו על כך במדרש (בר"א יב): "שמעון בן עזאי אומר (תהלים יח לו) וענותך תרביני, בשר ודם מזכיר שמו ואחר כך שבחו, פלן אגוסטולי, פלן פראטאטא, אבל הקב"ה אינו כן, אלא משברא צורכי עולמו אחר כך מזכיר שמו, בראשית ברא ואחר כך אלקים".

ונראה פשוט כי שמעון בן עזאי התכוון ליישב בזה שאלת המדרש ב"תנא דבי אליהו רבה" (סוף פרק לא): "ומה נשתנה הבי"ת מכל הכ"ב אותיות, שבה ברא הקב"ה את עולמו, שנאמר בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והלא אין ראוי לומר אלא אלקים ברא בראשית, ומה תלמוד לומר בראשית ברא אלקים".

ועל כך מתרץ שמעון בן עזאי, כי הסיבה לכך היא מדת ענוותנותו של הקב"ה, שהזכיר שמו רק אחרי שסיפר על הבריאה: "בראשית ברא", ולא כמלך בשר ודם שמזכיר שמו ואחר כך שבחו. נמצאנו למדים מזה שהקב"ה פתח את התורה וגם ברא את העולם באות ב' של "בראשית", ולא באות א' של "אלקים", כדי ללמדנו כמה חשובה היא מדת ענוה שהיא יסוד כל התורה ויסוד כל הבריאה.

ויש להוסיף תבלין לפי המבואר ב"זוהר חדש" (פרשת בראשית י:), כי תיבת "בראשית" היא אותיות "בית ראשית", לרמז שצריך אדם לבנות תחילה ביתו ואחר כך לישא אשה, ולפי דרכנו יש לומר כי התורה רמזה לנו בכך, כי איש ישראל לבנות ביתו בבחינת אות "בית" של "בראשית", אשר מזה רואים מדת ענוותנותו של הקב"ה שפתח

הקב"ה בחר בישראל בגלל מדת ענוותנותם

ונראה לבאר הענין בזה, כי כאשר נתבונן בגמרא ובמדרשים נראה ברור, כי שורש כל התורה והיהדות הוא הדביקות במדת ענוה וההתרחקות ממדת גאווה. יסוד זה אנו למדים ממה שגילו לנו חכמינו ז"ל, כי הקב"ה בחר בישראל לחלקו ונחלתו יותר מכל אומות העולם, משום שהם ענוים לעומת שאר האומות שהם בעלי הגאווה, כמו שדרשו בגמרא (חולין פט). על הפסוק (דברים ז ז): "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם ויבחר בכם כי אתם המעט מכל העמים".

"אמר להם הקב"ה לישראל, חושקני בכם שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטין עצמכם לפני, נתתי גדולה לאברהם, אמר לפני ואנכי עפר ואפר, למשה ואהרן, אמר ונחמו מה, לדוד, אמר ואנכי תולעת ולא איש. אבל עובדי כוכבים אינן כן, נתתי גדולה לנמרוד, אמר הבה נבנה לנו עיר, לפרעה, אמר מי ה', לסנחריב, אמר מי בכל אלהי הארצות וגו', לנבוכדנצר, אמר אעלה על במתי עב, לחירם מלך צור, אמר מושב אלקים ישבתי בלב ימים".

נשכיל להבין בזה הטעם שבחר הקב"ה לתת לנו את התורה, דוקא על ידי משה רבינו שהכתוב מעיד עליו (במדבר יב ג): "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה", וגם נתן לנו את התורה דוקא על הר סיני, שהוא נמוך מכל ההרים בגלל מדת ענוותנותו כמו ששנינו בגמרא (סוטה ה):

"אמר רבי יוסף, לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני". ופירש רש"י: "מדעת קונו, לאהוב את הנמיכות. כל הרים וגבעות, כגון תבור וכרמל שבאו שם כדכתיב (תהלים סח יז) למה תרצדון הרים גבנונים".

לפי האמור הביאור בזה, כי מאחר שבחר הקב"ה בישראל יותר משאר האומות משום שיש בהם מדת ענוה, הרי ברור שיסוד כל התורה היא מדת ענוה, לכן נתן הקב"ה את התורה לישראל דוקא על ידי משה רבינו ועל הר סיני, כדי להזכיר לנו כי יסוד כל התורה והיהדות הוא ענוה ושפלות רוח.

ענוה שורש כל התורה גאווה אם כל חטאת

נפלא לצרף בזה מה שהביא הגה"ק בעל "אמרי יוסף" (הקדמה לספר לקוטי תורה וש"ס למהרי"א) בשם הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, שהוכיח כי ענוה היא יסוד כל התורה לעומת הגאווה שהיא אם כל חטאת, ממה ששנינו בגמרא הני"ל (סוטה ה), שאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על העניו ושפל רוח: "שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני", אבל על המתגאה אמרו (שם): "כל אדם שיש בו גסות הרוח, אמר הקב"ה, אין אני והוא יכולין לדור בעולם".

והנה שנינו בגמרא (קידושין ל:): "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו... ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לוי". מבואר מזה שאין בכח אנושי להתגבר על

"המדבר לשון הרע כאילו עובר על חמשה חומשי תורה"

אשא עיני אל ההרים לבאר דברי חכמים וחידותם, על פי מה שמצינו במדרש (ויק"ר טז ו) על הפסוק בפרשתנו (ויקרא יד ב): "זאת תהיה תורת המצורע".

"אמר רבי יהושע בן לוי, חמש תורות כתובות במצורע, (א) זאת תורת נגע צרעת, (ב) זאת תהיה תורת המצורע, (ג) זאת תורת אשר בו נגע צרעת, (ד) זאת התורה לכל נגע הצרעת, (ה) זאת תורת הצרעת. זאת תהיה תורת המצורע - המוציא שם רע, ללמדך שכל האומר לשון הרע עובר על חמשה חומשי תורה, לפיכך משה מזהיר את ישראל, זאת תהיה תורת המצורע".

ופירש בעל "עקידת יצחק" (שער סב) כוונת המדרש, כי כאשר נתבונן בכל אחד מחמשה חומשי תורה, נוכל ללמוד מהם מוסר השכל בענין עון החמור של לשון הרע:

בספר בראשית, מבואר שהנחש הקדמוני דיבר לשון הרע על מלכו של עולם באמרו (בראשית ג ה): "כי יודע אלקים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלקים יודעי טוב ורע". ועל ידי זה הביא מיתה לעולם. וכן מצינו עוד (בראשית לו ב): "ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם", ועל ידי זה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים.

בספר שמות, מצינו כי דתן ואבירם הלשינו על משה לפני פרעה שהרג את המצרי, והיה צריך לברוח למדין כדי שלא יהרגו פרעה.

בספר ויקרא, למדנו דיני נגעים שהם עונש על לשון הרע, וכן בפרשת קדושים (ויקרא יט טז): "לא תלך רכיל בעמך".

בספר במדבר, מצינו שנענשה מרים בצרעת על שדיברה במשה, וכן המרגלים נענשו על שדיברו לשון הרע על ארץ ישראל.

בספר דברים, הוכיח משה רבינו את ישראל (דברים א א): "בין פארן ובין תופל", ופירש בתרגום אונקלוס: "דאתפללו על מנא" - שדיברו רע על המן. וכן מה שצוה הקב"ה להכריז בהר עיבל (דברים כז ד): "ארוז מכה רעהו בסתר", ודרשו חז"ל שהכוונה בזה על לשון הרע.

לפי זה אומר בעל עקידה: "והנה הוא מבואר, שהמטה אצלו לשמוע אלו העניינים כולם אשר באלו החומשים, הוא מקיים את חמשתן, ואשר לא שת לבו אל דבריהם, הוא עובר על כולם, כמו שאמר רבי יהושע בן לוי שהמוציא שם רע הוא עובר על חמשה חומשי תורה".

אמנם עדיין צריך ביאור, כי הן אמת שלמדנו בכל אחד מחמשה חומשי תורה כמה חמור הוא לשון הרע, אבל מלשון המדרש: "שכל האומר לשון הרע עובר על חמשה חומשי תורה", משמע שזה נחשב ממש כאילו עבר על כל התורה, וצריך ביאור מדוע באמת חמור לשון הרע כל כך, עד שנחשב כעבר על כל התורה כולה.

בפרשתנו פרשת מצורע אנו למדים על הקרבן שמביא המצורע ביום טהרתו (ויקרא יד ד): "וצוה הכהן ולקח למטה שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ושני תולעת ואזוב". ופירש רש"י: "לפי שהנגעים באין על לשון הרע שהוא מעשה פטופטי דברים, לפיכך הוזקקו לטהרתו צפרים שמפטטין תמיד בצפצוף קול. ועץ ארז, לפי שהנגעים באין על גסות הרוח. ושני תולעת ואזוב, מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזוב".

ראוי להעיר על ידיעה חשובה, כי טעם זה שביאר רש"י על מה שמביא המצורע ביום טהרתו עץ ארז ואזוב, לפי שנתגאה תחילה כארז ישפיל עצמו כאזוב, מקורו מדברי החכם מכל אדם כפי שמבארים חכמינו ז"ל במדרש, על הכתוב שמדבר בגודל חכמתו שלמה המלך ע"ה (מלכים א ה ט):

"ויתן אלקים חכמה לשלמה, ותבונה הרבה מאד, ורחב לב, כחול אשר על שפת הים, ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים, ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל ודרדע בני מחול, והי שמו בכל הגוים סביב, וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף, וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר".

אמרו על כך חכמינו ז"ל במדרש (במדב"ר יט ג):

"וידבר שלשת אלפים משל... שלשת אלפים משל על כל פסוק ופסוק, אלף וחמשה טעמים על כל משל ומשל, שיריו אין כתיב כאן אלא שירו, שירו של משל. וידבר על העצים, וכי אפשר לאדם לדבר על העצים, אלא אמר שלמה, מפני מה מצורע נטהר בגבוה שבגבוהים ובנמוך שבנמוכים בעץ ארז ובאזוב, על ידי שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת, כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא על ידי אזוב".

כאשר נתבונן נראה שיש כאן פליאה עצומה, שהרי הכתוב מעיד על חכמתו של שלמה: "וידבר שלשת אלפים משל", ומפרש המדרש כי על כל פסוק שבתורה אמר שלשת אלפים משל, ובנוסף על כך: "ויהי שירו חמשה ואלף" - על כל משל אמר אלף וחמשה טעמים, הרי אומר כי על כל פסוק שבתורה הוא אמר שלשה מיליון וחמש עשרה אלף טעמים (3,015,000 = 3,000 x 1,005), ומאחר שבכל התורה ישנם ה' אלפים תתמ"ה פסוקים, יוצא מזה כי שלמה המלך דרש על כל התורה רבבי רבבות טעמים (17,622,675,000 = 5,845 x 3,015,000).

והנה ראו זה פלא, כי מכל אלפי רבבות טעמים שהשיג שלמה המלך במצוות התורה בבחינת: "ויחכם מכל אדם", בחר הכתוב להגדיר את חכמתו רק בטעם אחד: "וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר", שנתן טעם על מה שצוה הכתוב המצורע ביום טהרתו להביא עץ ארז ואזוב כפי שמפרש המדרש: "על ידי שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת, כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא על ידי אזוב".

באות ב"ת ולא באות אל"ף, כי אין השכינה שורה כי אם בבית שיש שם מדת ענוה.

נגעי "בית" על הפגם באות "בית" של "בראשית"

חשבתי דרכי לומר בזה רעיון חדש בענין נגעי בתים בפרשתנו (ויקרא יד לד): "כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם". וכתב על זה ה"אבן עזרא" בלשון קדשו: "וטעם כי תבואו אל ארץ כנען, כי זה נוהג בארץ לבדה, בעבור גודל מעלת הארץ, כי המקדש בתוכם והכבוד בתוך המקדש".

ונראה לבאר כוונתו כי ממה שצוה הכתוב (שם שם מט): "ולקח לחטא את הבית שתי צפרים ועץ ארז ושני תולעת ואזוב", מבואר שגם נגעי בתים בא כעונש על שנתגאה כארז ולכן ישפיל עצמו כאזוב. והביאור בזה כי תכלית הישיבה בארץ ישראל היא שישירה הקב"ה שכינתו בבית המקדש, והיות שאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על העניו, לכן אי אפשר לזכות לארץ ישראל רק על ידי ענוה כמו שכתוב (תהלים לו יא): "וענוים יירשו ארץ".

הנה כי כן זהו פירושו הכתוב: "כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה", ולא תתנהגו בשפלות רוח כי אם בגאווה, ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם", לרמז שאינכם ראויים להשראת השכינה, ולפי זה מבואר היטב מה שביאר ה"אבן עזרא" הטעם: "כי זה נוהג בארץ לבדה, בעבור גודל מעלת הארץ, כי המקדש בתוכם והכבוד בתוך המקדש" – היינו כבוד השכינה השורה בבית המקדש רק בתנאי שישאל מתנהגים בענוה.

וכבר למדנו שהקב"ה פתח את התורה באות "בית" של "בראשית" למדנו מדת ענוה, הנה כי כן מטעם זה אם אין לאדם מדת ענוה, מביא הקב"ה עליו נגעי "בית" לרמז שפגם באות "בית" של "בראשית". וזהו שאמר הכתוב: "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם" – "בבית" דייקא, לרמז על הפגם באות "בית".

"ובא אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי בבית", שיעשה חשבון הנפש כמה שפגם ויאמר: "כנגע נראה לי בבית", כי פגמתי באות "בית" של "בראשית", לכן בא עלי העונש של נגע בבית, וצוה הכהן ופנו את הבית בטרם יבוא הכהן לראות את הנגע, ולא יטמא כל אשר בבית", כי בית שיש בה גאווה מטמא את האדם הנמצא בתוכו.

"ואחר כן יבוא הכהן לראות את הבית, וראה את הנגע והנה הנגע בקיורת הבית שקערורות ירקקות או אדמדמות ומראהו שפל מן הקיר", אשר זהו סימן מובהק שקליפת הגאווה מושרשת בבית זה, "ויצא הכהן מן הבית", שנטמא בנגע מחמת קליפת הגאווה, וילך "אל פתח הבית", ללמד את בעל הבית שהקב"ה "פתח" את התורה באות "הבית", כדי ללמדנו שבית יהודי צריך להיות מבוסס על ענוה.

גם סיום התורה לקח נשגב על ענוה

והנה ראו נא ראו עוד דבר נפלא, כי לא רק בתחילת התורה לימד אותנו הקב"ה על חשיבות מדת ענוה אלא גם בסיומה, כמו שכתב ב"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן ט), לבאר בדרך רמז מה שנפסק להלכה בגמרא (מנחות ל). כרב אשי שצריך לסיים כתיבת ספר תורה: "לעניני כל ישראל" באמצע השיטה, כדי להורות שאפילו אם כבר גמר ללמוד כל התורה, ידע נאמנה שהוא עדיין עומד באמצע השיטה.

יומתק לקשר בזה סיום התורה לתחילתה: "לעניני כל ישראל" באמצע השיטה ללמדנו מדת ענוה, אך מנין יש לנו הכוח להתגבר על יצר הגאווה, ממה שפתח הקב"ה את התורה: "בראשית ברא אלקים", ללמדנו מדת ענוותנותו, ומאחר שנצטוונו להדביק במדותיו (שבת קלג): "מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום", הרי נוכל להדביק במדת ענוותנותו.

מענה הרווחנו להבין המדרש: "חמש תורות כתובות במצורע... ללמדך שכל האומר לשון הרע עובר על חמשה חומשי תורה", כי המדבר לשון הרע לקוי במדת הגאווה, שהרי אם היה מכיר בשפלות עצמו לא היה מעיז לדבר על אחרים, ולכן צוה הכתוב למצורע להביא עץ ארז ואזוב כדי לתקן מה שנתגאה כארז, ומאחר שהקב"ה פתח וסיים כל חמשה חומשי תורה בלימוד נשגב על מדת ענוה, כי בלי מדת ענוה אין לאדם עזר מהקב"ה להתגבר על יצרו הרע, יפה אמרו: "שכל האומר לשון הרע עובר על חמשה חומשי תורה".

ויש לצרף בזה מה שכתב ב"זרע קודש" (פרשת חקת ד"ה במדרש), כי חכמ"ה היא אותיות כח מ"ה שרומז על מדת ענוה בבחינת (שמות טז ז): "ונחנו מה". ולפי האמור הביאור בזה, כי תכלית "חכמה" של התורה הקדושה, שיזכך האדם את מדת הגאווה שבקרבו, ויבוא לידי התבטלות לה' בבחינת חכמ"ה - כח מ"ה. ולפי זה מבואר היטב מה ששנינו בגמרא (פסחים סו): "כל המתיהר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו".

תמצית חכמת שלמה להתרחק מהגאווה ולהידבק בענוה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי חכמים וחיידותם, שפירשו מה שנאמר על שלמה המלך: "וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר", שביאר הטעם שצוה הקב"ה למצורע להביא עץ ארז ואזוב: "על ידי שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת, כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא על ידי אזוב", וכבר התפלאנו על כך מה ראה הכתוב לפרט טעם זה, מכל ההשגות הנעלות שהיו לשלמה המלך בתורה.

אך לפי האמור נראה כי חכמינו ז"ל עצמם התפלאו פליאה עצומה זו, מה ראה הכתוב לפרט דוקא ענין זה שדיבר על העצים: מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר", מכל רבבי רבבות טעמים שהשיג בתורה, ומזה הבינו שהכתוב בחור בטעם כזה, שהוא בבחינת יסוד ותמצית מכל החכמות שהשיג.

לכן פירשו כוונת הכתוב שמתקשר עם המוקדם לו: "ויתן אלקים חכמה לשלמה... ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם... וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף", ועל זה בא הכתוב לפרש מהי התמצית היוצאת מכל החכמות שדיבר: "וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר", שביאר הטעם שצוה הקב"ה למצורע להביא עץ ארז ואזוב: "על ידי שהגביה עצמו כארז לקה בצרעת, כיון שהשפיל עצמו כאזוב נתרפא על ידי אזוב".

ובכן זהו היסוד והתמצית מכל חכמתו של שלמה המלך רבבי רבבות טעמי המצוות, אשר כאמור חכמ"ה היא אותיות כח מ"ה ענוה, שגילה בהם איך כל טעמי מצוות התורה מדריכים את האדם, להתרחק מן הארז שרומז על קליפת הגאווה אם כל חטאת, ולהתדבק באזוב שרומז על מדת ענוה שהיא שורש כל הקדושות.

ויש להוסיף תבלין לפי מה שכתב הרבינו בחיי (הקדמה על התורה) לפרש לשון הכתוב: "וידבר שלשת אלפים משל", שהכוונה בזה על שלשה ספרים שחיבר שלמה המלך:

"ומצינו שמתוך חכמתו הגדולה שלמד מן התורה, חיבר שלושה ספרים והם משלי ושיר השירים וקהלת... וזהו שאמר וידבר שלושת אלפים משל. ונראה לי כי אלפים מלשון לימוד החכמה, כענין שכתוב (איוב לג לג) ואאלפך חכמה, ויהיה שלושת אלפים כאילו אמר שלושת חיבורים".

והנה כאשר נתבונן בשלושה ספרים אלו נראה בחוש, כי מכל פרק מבצבץ ועולה גדלות הבורא ושפלות האדם, ובפרט בספר קהלת שפתח בשפלות האדם (קהלת א א): "דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים, הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל, מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, דור הלך ודור בא והארץ לעולם עומדת". וסיים בשפלות האדם: "כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע".

ובכן זהו שאומר הכתוב: "וידבר שלשת אלפים משל" - ג' ספרים שיר השירים משלי וקהלת, ומפרש תמצית החכמה בספרים אלו: "וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר", כלומר שהוכיח בהם כי תכלית בריאת האדם היא, שילמד לקח מעץ ארז ואזוב שמביא המצורע, להתרחק מהגאווה שהיא בבחינת ארז ולהידבק במדת ענוה שהיא בבחינת אזוב.

"ארז אשר בלבנון" ארזי בית המקדש

ונראה להוסיף פרפרת נאה בפירוש הפסוק: "וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר", על פי מה שכתב בפנסק רבי פישל סופר ז"ל (פרשה זו) בשם רבו ה"חתם סופר" [נדפס ב"חתם סופר" ויקרא דף קד.], כי מה שכתוב כאן: "מן הארז אשר בלבנון", הכוונה על ארזי בית המקדש שנקרא לבנון, כמו שכתוב (דברים ג כה): "ההר הטוב הזה והלבנון", ופירש רש"י: "זה הלבנון, זה בית המקדש".

מענה הבה נאחז בשיפולי גלימתו של ה"חתם סופר", לפרש לפי זה כוונת הפסוק, על פי מה שכתב הרמב"ם (בית הבחירה פ"ד ה"א): "בעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב, בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות". מבואר מדברי הרמב"ם כי שלמה המלך ידע מראש שבית המקדש עתיד להיחרב.

והנה בענין חורבן בית המקדש מצינו מאמר נורא במדרש (ילקוט שמעוני יחזקאל כח רמז טז): "חירם היה מתגאה על ידי ששלח ארזים לבית המקדש, אמר הקב"ה הריני מחריב את ביתי, שלא יהיה חירם מתגאה עלי, שנאמר (זכריה יא א) פתח לבנון דלתך ותאכל אש בארזיך".

הרי לנו כמה מגונה היא מדת הגאווה, כי אף ששלמה המלך בנה את בית המקדש בקדושה גדולה, עם כל זאת כיון שהיה מוכרח לקחת ארזים מחירם מלך צור שהתגאה, החריב הקב"ה את בית המקדש, כי לא רצה בארזים שיש בהם ריח של גאווה. והנה התואר: "אזוב אשר בקיר", רומז על שפלות הדור, כמו ששינינו בגמרא (מו"ק כה): "אם בארזים נפלה שלהבת מה יעשו אזובי קיר".

מענה יש לומר כי זהו פירושו הכתוב: "וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר", שהרבה לדבר בגנות הגאווה ובשבח הענוה, והביא ראיה לכך: "מן הארז אשר בלבנון" – מן הארז שהיה צריך לקחת מחירם מלך צור לבית המקדש, ובגלל שנתגאה נחרב בית המקדש ונפלנו מאיגרא רמא לבירא עמיקתא בבחינת: "ועד האזוב אשר יוצא בקיר", ומזה נשכיל להבין כמה הקב"ה שונא בעלי גאווה ואוהב את הענוים.

"ותרב חכמת שלמה...
וידבר שלשת אלפים משל...
מן הארז אשר בלבנון ועד
האזוב אשר יוצא בקיר"

מדרש: "מן הארז אשר
בלבנון", המצורע שנתגאה
כארז, "ועד האזוב אשר יוצא
בקיר", ישפיל עצמו כארז

פלא והפלא: מכל רבבות
טעמי התורה שהשיג שלמה
המלך, בחר הכתוב רק הטעם
שנתן על ארז ואזוב

תמצית החכמה מכל ג'
ספרים שיר השירים משלי
קהלת, להתרחק מן הגאווה
כארז ולהידבק בענוה כאזוב

מדרש: "בשר ודם מזכיר שמו
ואחר כך שבחו...
אבל הקב"ה... בראשית ברא
ואחר כך אלקים".

הקב"ה התחיל באות ב':
"בראשית ברא אלקים",
ולא באות א': "אלקים ברא
בראשית" ללמד מדת ענוה

הקב"ה מביא נגעי "בית"
על מדת גאווה, שפוגמת
באות "בית" של "בראשית"
שמורה על מדת ענוה

"ויצא הכהן מהבית", שנטמא
בגאווה, "אל פתח הבית",
אל פתיחת התורה
באות ב"ת ללמדנו ענוה